

Mokslas • Menas • Literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1981

Lapkričio mėn. 14 d. / November 14, 1981

Part Two - 266 (41)

Šiame numeryje:

Lituanistikos Instituto suvažiavimas — indėlis į Mokslo ir Kūrybos simpoziumą.
Didysis lituanistas Vaclovas Biržiška.
Lietuvių tautodailės, dailės ir spaudos lobiai seselių kazimieriečių vienuolyne. Chicagoj.
Apie Regensburgo universitetą.
A. Budrys — pirmiausias mokslo apysakų autorius.
Lidijos Šimkutės eilėraščiai.
Edward'o Hopper'o dailės paroda Chicagoj.
Intriguojančios temos paroda.
Vokietijos lietuvių kultūrinis savaitgalis.
Mokslininko sukaustas.
Toronto spauda apie Chicago Lietuvos operą.
Sukaktų pluoštelis.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

Lituanistikos Instituto suvažiavimas — indėlis į Mokslo ir Kūrybos simpoziumą

Aštuntasis Lituanistikos Instituto visuotinis suvažiavimas įvyks Padėkos savaitėje, lapkričio 26-28 dienomis, Jaunimo centre, Chicagoje. Suvažiavimas vyks tu pačiu laiku kaip Ketvirtasis Mokslo ir Kūrybos simpoziumas, kurio vienas iš pagrindinių rengėjų yra Lituanistikos Institutas.

Simpoziumo humanitarinių ir socialinių mokslų programą sudarė dr. Ina Užgirisienė, LI narė, jo psichologijos skyriaus vedėja. Kviečiame visuomenę pasinaudoti neeiline proga — išgirsti turiningų pranešimų plačiomis kultūrinėmis bei siauresnėmis sritinėmis temomis.

Lituanistikos Instituto suvažiavimo programa sudaryta iš įvairių LI skyrių sesijų. Ji čia visa pateikiama. Programoje dalyvaujančių LI narių pavardės surinktos kursyviniu šriftu. Nepaminėti griežtųjų mokslų sesijose dalyvaujančių LI narių pranešimai.

Ketvirtadienis, lapkričio 26 d.

10:00 - 12:00 LI narių susirinkimas ir Tarybos posėdis (Čiurlionio galerijoje).
14:00 Simpoziumo — LI suvažiavimo atidarymas.

15:45 - 17:45 Pranešimai. LITERATūra I Pirmininkas: R. Šibajoris.

V. Kelertienė "A.J. Greimas ir pasakojimo struktūra".
T. Venclova ir A. Lehrman "A.J. Greimo mitologinių studijų klausimai".
R. Šibajoris "A.J. Greimo semiotinis kvadratas kaip literatūrinio teksto analizės įrankis".

POLITINIAI MOKSLAI I Pirmininkas: T. Remeikis.
R. Misiūnas "Pabaltijo tautų vystymosi bruožai po 1940 metų: palyginamoji perspektyva".

A. Idzėlis "Lietuvos kaimo socialinis, ekonominis ir demografinis pertvarkymas".

A. Tamošiūnas "Modernizacija ir etniniai-demografiniai pasikeitimai Lietuvoje".

PSICHOLOGIJA I Pirmininkas: K. Trimakas.
R. Petrauskas "Lietuvių jaunimo padėtis išeivijoje — jaunimo studijinių anketų analizė".

A. Norvilas "Kaip pasirenkame vartoti vieną kalbą vietoj kitos".

V.M. Aukštuoliūnė "Kaip dvikaltai vaikai atsimena žodžių sąrašus vienoje ir dviuose kalbose".

18:15 - 19:15 PLENARINIS POSĖDIS.

V. Kavolis "Lietuvių įnašas į socialinius mokslus".

Penktadienis, lapkričio 27 d.

8:45 - 10:45 FILOSOFIJA Pirmininkas: I.K. Škrupskelis.

J. Girnius "Filosofinis darbas Lietuvoje".

A. Mickūnas "Filosofija lietuvių kalboje".

I. K. Škrupskelis "Lietuvos istorija kaip politinės filosofijos šaltinis".

ISTORIJA I Pirmininkas: J.A. Račkauskas.

J. Dainauskas "Dabartinė Lietuvos istoriografijos padėtis".

V. Liulevičius "Lietuvių išeivija: tautai nuostolis ar pelnas?".

V. Valkavičius "Lietuvių imigrantų Naujojo Anglijoje tautinio sąmoningumo pradai ir išlaikymas".

E. Bradūnaitė "Pirmosios Amerikoje išleistos plokštelės: šaltinis studijoms".

8:45 - 12:00 LITERATūra II ir III Pirmininkas: B. Vaskelis.

D.J. Valiukėnaitė "Donelaičio Metai: eilės iš sakyklos".

V. Škrupskelytė "Poezijos ženklai Venclovos kūryboje".
J. Kavaliūnaitė "Glaudos romano Delfino ženklų struktūra ir ideologija".
K.J. Norkeliūnas "J. Baltrušaitis kaip išgelbėtojas rusų poetų ir menininkų nuo Lenino - Stalino teroro".

B. Vaskelis "Br. Laucevičius - Vargšas: teatralas ir dramaturgas".

Didysis lituanistas Vaclovas Biržiška

1884.XII.2 — 1956.I.3

VANDA DAUGIRDAITĖ - SRUOGIENĖ

Keičiasi mūsų išeivijos veidas. Iš senosios kartos, padovanojusios Lietuvai daug žymių asmenybių, mažai beliko. Ir toji karta, kuri gimė ir brenė nepriklausomybės laikais, jau pradeda užleisti vietą jaunimui, išvydusiam pasaulį po svetimu dangumi. Tai, kas mums vis dar yra dabartis, jiems jau miglose paskendusi toluma ir mažai žinoma istorija. Daug tokių buvusių populiarių pavardžių kaip Biržiškos jiems jau negirdėti. Dabar proga jas priminti, nes šįmet suėjo 25 metai nuo mūsų didžiojo lituanisto, Lietuvos istoriko, bibliotekininko, bibliografo, Lietuvių Enciklopedijos tėvo ir plataus masto visuomenės bei kultūros darbuotojo profesoriaus Vaclovo Biržiškos mirties.

Vaclovas Biržiška visą savo gyvenimą atidavė Lietuvos istorijos, lietuviškos rašlivos, jos kultūros studijoms. Kur tik jis begyveno — Lietuvoje, Rusijoje, Vokietijoje, Amerikoje — jis perkratydavo bibliotekas, archyvus, ieškodamas žinių rūpimais klausimais.

Dar besimokydamas Šiaulių gimnazijoje, jo paties žodžius kartojant, jis 1901 m. pradėjo savo bibliotekininko karjerą. Paskui tvarkė įvairias privačias ir viešas bibliotekas, buvo ilgametis Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos Kaune direktorius, o Jungtinės Amerikos Valstybėse Kongreso bibliotekos Washingtono garbės konsultantas.

Kyriagėčiai jau nuo 1904 m. ruošėsi rinkti bibliografijos žinias. Jos yra iš dalies pakelbtos kapitaliniais penkių tonų leidinyje "Lietuvių bibliografija nuo 1547 m. iki 1939 m." (išleista 1940 m. Lietuvoje). Šį veikalą profesorius dar papildė, parašęs Amerikoje "Lietuvių išeivių JAV spauda nuo 1875 m. iki 1910 m." (išleista po autoriaus mirties 1957 m.). Rankraštis yra deponuotas JAV Kongreso bibliotekoje Washingtono.

Vaclovas Biržiška buvo įsitikinęs, kad lietuviškoji rašliva XIV — XVIII amžiais buvo daug gausingesnė, negu manoma, tad kantriai ieškojo senose raštuose nežinomų, pamirštų autorių. Iš tų ilgų metų studijų susidarė 3 tomai, apėmę

me iki 1865 m. lietuviškai rašiusių autorių bio-bibliografiją — "Aleksandrynas". Visa šio veikalo turėta Amerikoje medžiaga buvo Lituanistikos instituto paruošta spaudai ir LB Kultūros fondo išleista (I t. 1960 m., II t. 1963 m. ir III t. 1965 m.).

Tuo laiku buvęs Lituanistikos Instituto prezidentas prof. Petras Jonikas savo prakalboje šitaip apibūdina "Aleksandryną":

"Vaclovo Biržiškos (1884 - 1956) 'Aleksandrynas' yra didžiai vertingas lietuvių kultūros istorijos tyrinėjimų įnašas. Tas veikalas yra dvigubai svarbus. Viena, jis pirmą kartą mūsų istoriografijoje suburia bei surikiuoja didelį būrį senųjų lietuvių autorių bei rašytojų, jų tarpe daugelį iki šiol mažai kam žinomų arba ir visai nežinomų, pasklidusių kelių amžių mūsų kultūros dirvonoose ir tartum ten beįnykstančių laiko prieblandoje, sutelkdamas svarbiausius jų gyvenimo duomenis, jų raštų bei juos lietuviškos literatūros ir dokumentų sąrašus. Antra, veikalas žymiai palengvins įvairius tolimesnius mūsų kultūros bei literatūros istorijos tyrinėjimus, patiesdamas jiems tvirtą pamatą, svarbiausių duomenų, autorius sulaušytų kuone per visą jo mokslinės veiklos amžių iš įvairių šaltinių, kurių nevienas šandien tyrinėtojai sunkiai beprisinamas arba ir visai neprieinamas, žuvęs".

Šiojo veikalo antraštė "Aleksandrynas" nustebo bibliofilus ir eilinius skaitytojus, nes nei Lietuvos istorijoje, nei literatūros istorijoje nėra žinomas joks iškilas asmuo vardu Aleksandras, kurį vertėtų tuo būdu įamžinti. Tai paaiškinta įžangoje ir šias eilutes rašančiai paties autoriaus: kuomet jam teko dirbti sunkiais karo, okupacijų, nepriklausios ir pavojaus laikais, jo žmona Aleksandra stengėsi kaip įmanoma sudaryti vyrui geresnes sąlygas. Dekingas už tai, Vaclovas norėjo jos vardą iškelti ir kartu pagerbti tas moteris, mokslininkų žmonas, kurios padeda jiems jų darbuose.

Laiskė, rašytame 1946.IV.18 iš Freiburgo profesorius informavo:

Mano 'Aleksandrynas' [...] jo parašiau keturis tomus — medžiagos penktam tomui iš Kauno nepasiėmiau, taigi darbas nebus pilnas, truks penktosios dalies, jų tarpe ir labai stambių rašytojų, bet geriau duoti 4/5 darbo, negu nieko".

Laiskė minimoji medžiaga, kuri buvo palikta Lietuvoje, turi savo istoriją. Didelės apimtės rankraštis buvo patikėtas saugoti senutei profesorius auklei Viekšniuose. 1944 m. vasara, frontui artėjant, jis įduotas Kazimierui Daugirdui, gyvenusiam netoli Viekšnių. Rūpestingai įpakuotas į dėžę, kartu su rašytojo Balio Sruogos rankraščiu, padėtas egiu trobelės rūsyje. Atrodė kad šiame ūkyje, prie miško ir Kamanų pelkių, vieta turėtų būti visai saugi, to užkampio karo veiksmai neturėjo paliesiti.

Tačiau netikėtai spalio 9 d. čia praužė frontas. Sudegė apylinkės ūkiai, minėtoji trobelė, bolševikų kariuomenė plėšė, naikino viską, kas dar išliko. Po kiek laiko gyventojai, grįžę į savo sodybą, rado po pelnais dėžę nepalietą. Vaclovo Biržiškos rankraštis grąžintas

vių įnašas į medicinos ir gamtos mokslus".

15:15 - 17:15 SIMPOZIUMAS Moderatorius: V. Kavolis.

Tema: "Išeivija ir kultūrinis procesas: sąmoningumo šuoliai, aidų fabrikacija ir ištipimas pažeme".

Kalbėtojai: M. Drunga, D. Lapinskas, A. Liulevičienė.

Šeštadienis, lapkričio 28 d.

8:45 - 10:45 KALBOTYRA Pirmininkas: A. Klimas.

E.P. Hamp "Daiktavardžiai ir būdvardžiai iš veiksmažodžių".

B.J. Darden "Lietuvių kal-

Prof. Vaclovas Biržiška. Portretas tapytas Marijos Zymantienės. Už profesoriaus regimą paveikslą matyti Biržiškų tėviškos Viekšnių šventoriaus vartai.

mavo:

"[...] Mano 'Aleksandrynas' [...] jo parašiau keturis tomus — medžiagos penktam tomui iš Kauno nepasiėmiau, taigi darbas nebus pilnas, truks penktosios dalies, jų tarpe ir labai stambių rašytojų, bet geriau duoti 4/5 darbo, negu nieko".

Laiskė minimoji medžiaga, kuri buvo palikta Lietuvoje, turi savo istoriją. Didelės apimtės rankraštis buvo patikėtas saugoti senutei profesorius auklei Viekšniuose. 1944 m. vasara, frontui artėjant, jis įduotas Kazimierui Daugirdui, gyvenusiam netoli Viekšnių. Rūpestingai įpakuotas į dėžę, kartu su rašytojo Balio Sruogos rankraščiu, padėtas egiu trobelės rūsyje. Atrodė kad šiame ūkyje, prie miško ir Kamanų pelkių, vieta turėtų būti visai saugi, to užkampio karo veiksmai neturėjo paliesiti.

Tačiau netikėtai spalio 9 d. čia praužė frontas. Sudegė apylinkės ūkiai, minėtoji trobelė, bolševikų kariuomenė plėšė, naikino viską, kas dar išliko. Po kiek laiko gyventojai, grįžę į savo sodybą, rado po pelnais dėžę nepalietą. Vaclovo Biržiškos rankraštis grąžintas

vių įnašas į medicinos ir gamtos mokslus".

15:15 - 17:15 SIMPOZIUMAS Moderatorius: V. Kavolis.

Tema: "Išeivija ir kultūrinis procesas: sąmoningumo šuoliai, aidų fabrikacija ir ištipimas pažeme".

Kalbėtojai: M. Drunga, D. Lapinskas, A. Liulevičienė.

Šeštadienis, lapkričio 28 d.

8:45 - 10:45 KALBOTYRA Pirmininkas: A. Klimas.

E.P. Hamp "Daiktavardžiai ir būdvardžiai iš veiksmažodžių".

B.J. Darden "Lietuvių kal-

globėjai, bet moteriškė, bijodama komunistų kratų, prieš mirdama sunaikino brangų kultūros turtą. B. Sruogos rankraštis atsidūrė Lietuvių kalbos ir literatūros institute Vilniuje. Praėjus keleriems metams "Aleksandryno" autorius sužinojo apie nuostolį, bet savo darbo jau negalėjo atstatyti ar papildyti.

Taip pat labai svarbus V. Biržiškos darbas "Senųjų lietuviškų knygų istorija" irgi išspausdinta jau Amerikoje — I t. 1953 m., II t. 1954 m.

Profesorius buvo ir bibliofilas. Puoselėdamas pagarbą knygai ir jos dalių apipavidalinimą, jis aktyviai rėmė "Dvidešimt septynių knygų mėgėjų" ekskluzyvinę draugiją, kuri buvo M. Urbšienės ir V. Steponaičio įkurta Kaune 1930 m. ir veikė iki 1944 m.

Daugybės kultūrinių organizacijų narys, kaip kraštotyros dr-jos, bibliotekininkų pirmininkas, vienas iš pirmininkų Pabaltijo kongresuose Rygoje, Taline ir Kaune, jis ir išeivijoje įsijungė į plačią veiklą. Skaitė paskaitas, dalyvavo įvairiose susirinkimuose. Visur uoliai ragindavo ypač jaunimą energingai dėtis prie Lietu-

tos galimybes sovietinėje santvarkoje: analizė ir prgonozė".

SEMINARAS: Žvilgsnis į gyvenimą. Vadovas: V. J. Čer-nius.

11:00 - 12:00 PLENARINIS POSĖDIS.

K. Girnius "Lietuvių įnašas į humanitarinius mokslus".

13:00 - 14:45 ISTORIJA II Pirmininkas: J.A. Račkauskas.

M. Gimbutienė "Baltų genėzė".

S. Suziedėlis "Mikalojus Akelaitis, Antanas Tatarė ir tautinio judėjimo pradai Užmūnėje XIX a.".

LITERATūra IV V. Miciūnas "Vaclovo Bir-

vai naudingo darbo — žodžių, plunksna, veikla.

Bendradarbiauti spaudoje V. Biržiška pradėjo dar 1901 m. Jis yra parašęs daugybę ir straipsnių įvairiais Lietuvos kultūros klausimais. XIX amžiaus istorijos specialistas, daug laiko skyrė lietuvių suklimams prieš rusus ir spaudos draudimui. Čia visad pabrėždavo, kad lietuviai savo spaudą ne atgavo, bet atkovojo. Jis suredavo visą eilę mokslo darbų, išleisdamas 1929 m. S. Daukanto "Darbus senųjų lietuvių ir žemaičių", "Mūsų Senovės" 5 knygas ir kt. Surinko daug nežinomos medžiagos apie žemaičių vyskupą M. Valančių ir originaliai įvertino šio didžiojo tautos auklėtojo veiklą, parašęs jo biografijos bruožus. Kaupė informacijas Jono Šliūpo monografijai.

Atskirai išleistos knygos ir daugybė įvairių studijų bei straipsnių, pasirodžiusių Lietuvoje, yra suregistruoti I. Kisino "Vaclovo Biržiškos bibliografijoje". Jo darbai, parašyti išeivijoje, dar laukia bibliografo.

Vargdamas Vokietijoje pirmaisiais tremties metais, Vaclovas yra sudaręs informaciją "Lietuvių rašytojų kalendorių", parašęs studijas, apie Abraomą Kulvietį ir Martyną Mažvydą (išverstas į anglų kalbą), "Praeities pabiras" ir kt. Nuo 1946 m. buvo išrinktas Lietuvių rašytojų draugijos garbės pirmininku.

Amerikoje rašė "Senųjų lietuviškų knygų istorijos" 3-ji tomą, projektavo dar 4-ji. 1954.I.27 savo laisikė dėstė: "Ne tik tvarkau 'Aleksandryną' ir savo įvairius senovinius straipsnius, bet pertvarkau visą savo bibliografiją, ją iš naujo rašydamas, net pradėjęs jos tęsimą nuo 1911 m. [...] O šiandien pradėjau tvarkyti ir lietuvių užsienio studijavusius nuo XIV amžiaus iki XVIII a. pabaigos. Jiems Vokietijoje būvau daugybę medžiagos radęs, tik nesutvarkęs. Su ja viena bėda — niekur nebuvo paskelbta matrikulų Italijos, Šveicarijos universitetų, tai dėl tų lietuvių žinių neturiu".

Didelis darbas "Lietuviai, eję mokslus užsienio universitetuose" Lituanistikos Instituto rūpestiu paruoštas spaudai jau baigiamas M. Morkūno spausdinti ir tikimės netrukus pasirodys. Spaudai tekstą paruošė Lituanistikos Institutas, o leidžiamas A. ir dr. M. Deveningai dėtis prie Lietu-

vių įnašas į medicinos ir gamtos mokslus".

15:15 - 17:15 SIMPOZIUMAS Moderatorius: V. Kavolis.

Tema: "Išeivija ir kultūrinis procesas: sąmoningumo šuoliai, aidų fabrikacija ir ištipimas pažeme".

Kalbėtojai: M. Drunga, D. Lapinskas, A. Liulevičienė.

Šeštadienis, lapkričio 28 d.

8:45 - 10:45 KALBOTYRA Pirmininkas: A. Klimas.

E.P. Hamp "Daiktavardžiai ir būdvardžiai iš veiksmažodžių".

B.J. Darden "Lietuvių kal-

ba ir indoeuropiečių prokalbės kirtio klasės".

J. K. Reklaitienė "Kalbotyra Lietuvoje 1961 - 1981".

A. Klimas "Lietuvių kalbotyra sveturi 1945 - 1980".

MENOTYRA Pirmininkas: S. Goštautas.

R. M. Lapas "Lietuvos dailės istorijos vertybės Album De Wilna likimas".

A.V. Plioplys "Čiurlionio įtaka kitiems dailininkams".

S. Goštautas "Čiurlionio mįslė".

POLITINIAI MOKSLAI III Pirmininkas: T. Remeikis.

A. Stomas "Sistemines kai-

žiškos įnašas lituanistikon".

PSICHOLOGIJA II Pirmininkas: K. Trimakas.

J. ir C.M. Karužos "Asmeninė atsakomybė asmeninių problemų sprendime".

A. Grinienė "Neigiami reiškiniai vyruose ryšium su auklėjimu pagal tradicines lyties roles".

J. Pikūnas "Grafoskopinė skalė kuriant".

J. Zabarskienė "Lietuvių vaikų intelekto ypatumai".

14:45 - 16:45 SIMPOZIUMAS Moderatorius: I.C. Užgirisienė.

Tema: "Lietuviškos vertybės išeivijoje".

Kalbėtojai: K. Girnius, I.G. Maziliauskienė, T. Remeikis.

Lituanistas Vaclovas Biržiška

(Atkelta iš 1 psl.)

nių fondo lėšomis. Dar lieka "Bibliografija", kuri laukia meceneto.

Apie profesorius Biržišką buvo daug rašyta mūsų spaudoje. Lietuvių Enciklopedijoje randame gana plačią Vaclovo autobiografiją. Tačiau jaunesniajai kartai, mažai susipažinusiai su mūsų netoliama praeitimi, ir vyresniems, gal primiršusiems, pravartu čia priminti bent svarbiausius jo gyvenimo etapus.

Vaclovas Biržiška turėjo fenomenalinę atmintį, buvo retas mūsų švietimo tarpe eruditas. Savo enciklopedinio pobūdžio žinias pradėjo kaupiti gimtuose namuose, kur įgijo labai rūpestingą išauklėjimą.

Tėvas — Antanas Biržiška (1865 - 1922) buvo gydytojas, tikras idealas savo profesijoje. Per pusę šimtmečio kukliai gyveno Viešnių miestelyje ir beveik vienas aptarnavo plačią spinduliu šį žemaitijos kampelį. Iš neturtingų ligonių ne tik neimdavo atlyginimo, bet ir ne sykį pats vaistus duodavo. Kartu su žmona Elzbieta (tolima Tado Kosciūškos giminaitė, išlaikusia to didžiojo vyro tradicijas ir kultūrą), buvo sudarę apylinkių švietimo subūrusį židinį, kuris skleidė patriotizmo, altruizmo ir humanistinio idėjas. Tokie atmosferoje, tarp knygų, spaudos keliomis kalbomis, motinų muzikos, augo Vaclovas su broliais Mykolu ir Viktoru — vėliau visi trys buvo universiteto profesoriai. Jų vaikystė ir jaunystė yra Mykolo Biržiškos vaizdiniai aprašyti šiandien jau mažai kur išlikusioje knygutėje "Anuo metu Viešniuose ir Šiauliuose", 1938.

Vaclovas Biržiška buvo pradžios studijuoti Petrapilyje (dabar Leningradas) gamtos mokslus ir norėjo būti gydytoju kaip ir tėvas, bet diplomą gavo teisių fakultete. Lygiagrečiai gilinosi ir Lietuvos istoriją, daugiau lankydams universitete istorijos paskaitas negu juridines. Lietuvos istorija tapo didžiausia jo gyvenimo aistra. Jau studentu būdamas, kaip aktyvus politikoje socialdemokratas, neišvengė rusų policijos persekiojimų, buvo patekęs ir kalėjimą. Universitetai baigęs 1910 - 1911 m. dirbo Vilniuje prisiekusio advokato padėjėju, o atlikęs privalomąją karą tarnybą dirbo advokato darbu Šiauliuose.

Pirmojo pasaulinio karo metu 1914 m. mobilizuotas ir rusų kariuomenėje, patyrė ir fronto, ir revoliucijos žiaurumus. Po bolševikų perversmo 1917 m. rudenį buvo Rumunijoje areštuotas, bet pabėgo. Įsisiūbavusių įvykių sukūryje V. Biržiška 2 mėnesius išbuvo V. Kapsuko valdžioje švietimo komisaru. Čia jis atliko Konrado Valerodo vaidmenį, gelbėjęs mūsų kultūros turtą nuo bolševikų vandalizmo ir apsaugojęs nuo suėmimų beveik visus Vilniuje buvusius lietuvių inteligentus, pradedant dr. J. Basanavičiumi ir kanauninku Juozu Tumu. Slapta pasimatęs su vyskupu J. Matulaičiu, nuolatė taktiką kaip apsaugoti mokyklą nuo tikybos mokyklo panaikinimo. B. Biržiška buvo pašalintas iš pareigų, o tikybos mokykla uždraudė jo įpėdinis komunistas Leščinskis. Kurį laiką dėstė lietuvių gimnazijoje Lietuvos istoriją, bet, lenkams užėmus Vilnių, 1919 m., buvo suimtas ir kalinamas. Po mėnesio išleistas, bijodamas bolševikų grįžimo, pėsčias pasitraukė ir nepriklausomą Lietuvą ir Kauną pasinėrė į švietimo bei kultūros darbus. Nedelsdamas savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę, 1920 - 1925 m. dėstė Aukštuosiuose karininkų kursuose ir Karo mokykloje. Išsitaravo pulkininko leitenanto laipsnį.

1922 m. įsteigus universitetą Kaune, Vaclovas Biržiška dėstė teisių fakultete administratyvinę teisę ir vėliau taip pat humanitarinių mokslų fakultete bibliografiją ir kt. dalykus. Kartu suorganizavo universiteto biblioteką ir buvo jos ilgametis direktorius.

Gyvai bendravo su teatralais ir literatais. Artimas poeto Balio Sruogos bičiulis, daug jam padėjo, rašant istorines dramas.

Jo gyvenimas, kūrybingas, idėjinis, pakilus. Profesorius jautriai sekė nepriklausomybės sėkmes ir nesėkmes, nors pats politikoje nebedalyvavo, skaudžiai reaguodavo į nukrypimus nuo tų demokratinių vėžių, į kurias Steigiamasis seimas buvo Lietuvą įstatęs.

Profesorius darbštumui vargu ar kas prilygo. Cigaretės, juoda kava tapo gyvenimo būtinybė. Kartu socialus žmogus, mėgo draugystę, šachmatus ir vintą. Net nepaisant pažiūrų skirtumų, mielai sulaukdavo partiją prezidentūroje su ponu Sofija Smetoniene.

Taip ir stovi jis gyvas prieš akis: skubiai žingsniuoją po kambarį ten ir atgal, kalba, kalba, gincijasi, karščiuojasi. Pats kristolinės moralės, principų žmogus, būdavo griežtas teisėjas tiems, kurie darydavo kompromisus su sąžine. Bemaž apsisprendavo, čia pat užsidedavo, bet ir greit atsisleisdavo. Neturėjo įgimtos dovanos pažinti žmones, kartais apsisprendavo asmenybėmis, kurios nebuvo vertos jo pasiūlymo. Dėl to nusivylęs kentėjo.

Praėjo okupacijų siaubas. Mirė žmona, daug artimųjų liko kalėjimuose, Sibire. Vaclovas kalbėdavo, kad anksčiau negalėjo įsivaizduoti, kaip galima likti gyvam ir neišprotėjusiam po tiek išgyvenimų. O kas žinojo, kokios peripetijos mus dar laukė? Skaudžiai pergyveno mūsų traukimosi iš Lietuvos tragediją.

Tremtyje nemokėjo prisitaikyti prie sąlygų. Retai kas taip giliai kentėjo emigracijos panieką, netikrumą, kaip Vaclovas. Jaunystėje romantikas, toks liko ir pradžios, tik nebando jau rašyti eilėraščių, kuriuos kadaise pasirašinėjo Smutkelio slapyvardžiu. Kadaise mėgęs nuotykių romanus, egzotiškų kelių apybraižų, čia net didingoji Amerikos gamta jo nedomino. Jam iki fizinio skausmo rūpėjo Lietuva ir jos likimas. Gelbėjo save, raudamasis bibliotekose, vis ieškodamas duomenų iš Lietuvos praeities. 1946-49 m. dėstė Pabaltijo universitete Hamburge ir Pinerbege, Vokietijoje. Tai buvo valdžioje švietimo komisaru. Čia jis atliko Konrado Valerodo vaidmenį, gelbėjęs mūsų kultūros turtą nuo bolševikų vandalizmo ir apsaugojęs nuo suėmimų beveik visus Vilniuje buvusius lietuvių inteligentus, pradedant dr. J. Basanavičiumi ir kanauninku Juozu Tumu. Slapta pasimatęs su vyskupu J. Matulaičiu, nuolatė taktiką kaip apsaugoti mokyklą nuo tikybos mokyklo panaikinimo. B. Biržiška buvo pašalintas iš pareigų, o tikybos mokykla uždraudė jo įpėdinis komunistas Leščinskis. Kurį laiką dėstė lietuvių gimnazijoje Lietuvos istoriją, bet, lenkams užėmus Vilnių, 1919 m., buvo suimtas ir kalinamas. Po mėnesio išleistas, bijodamas bolševikų grįžimo, pėsčias pasitraukė ir nepriklausomą Lietuvą ir Kauną pasinėrė į švietimo bei kultūros darbus. Nedelsdamas savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę, 1920 - 1925 m. dėstė Aukštuosiuose karininkų kursuose ir Karo mokykloje. Išsitaravo pulkininko leitenanto laipsnį.

1949 m. pabaigoje atsikėmė Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir pateko į draugišką P. Alenos ir dr. Mykolo Devenius, kurį jis labai mėgo, visad stengėsi iškelti gabesniusius, diskretiškai šelpdavo neturtinuosius. Vargino nemokėjimas anglų kalbos, o ją išmokyti trukdė ir pažengęs amžius ir stoka susidomėjimo, nes Lietuva praityje turėjo palyginti nedidelį sąlytį su anglų kultūra.

1949 m. pabaigoje atsikėmė Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir pateko į draugišką P. Alenos ir dr. Mykolo Devenius, kurį jis labai mėgo, visad stengėsi iškelti gabesniusius, diskretiškai šelpdavo neturtinuosius. Vargino nemokėjimas anglų kalbos, o ją išmokyti trukdė ir pažengęs amžius ir stoka susidomėjimo, nes Lietuva praityje turėjo palyginti nedidelį sąlytį su anglų kultūra.

Vargino jį vienišumas, gili

Trys broliai Biržiškų studentai: Mykolas, Vaclovas ir Viktoras.

Lietuvių tautodailės, dailės ir spaudos lobiai seselių kazimieriečių vienuolyne, Chicagoje

ANTANAS TAMOŠAITIS

Lankantis Chicagoje, pasiūlyta reta proga susipažinti su Kazimieriečių muziejiniomis rinkiniais, kai žvalgiausi, kur būtų galima rasti lietuvių liaudies murgučių rinkinį. Lig šio laiko mažai kas iš lietuvių nežino, kad tame vienuolyne per daugelį dešimtmečių, ne tik yra sukurta, bet ir su muziejiniu kruopštumu seselės kuratorės Perpetuos tvarkoma ir saugoma gausūs lietuvių liaudies meno rinkiniai: senoviškos juostos, rankšluosčiai, staltiesės, lovatiesės ir kiti audiniai. Taip pat ten esama įvairių medžio drožinių, skulptūrėlių, gintaro rinkinys ir daugelis kitų tautodailės dalykų. Senosios iškabintos mėsos senosios kartos dailininkų tapyti paveikslai — Adomo Varno, Kazio Šimonio, Adomo Galdiko, o taip pat Petro Rimšos skulptūra.

Vienuolynas turi nepaprastai gausią liutuanistinę biblioteką, pradedant Ausros lais-

depreesija. Ir sveikata čia vis labiau slubtuoti. Jau 1952.X.II.21 skundėsi:

"Paskutiniu laiku vis galvoju apie mirtį. Gal tai jau naujaitimas kažko besitartinčio. Tai dėl to, ir savo darbo normą pakėliau iki 100 valandų ir savaitę, kad bent kai kuriuos neužbaigtus darbus prieš galą privaryčiau, kad paskia, kada manęs nebus, kiti man iš jų košės nepadarėtų".

Pradėjus dirbti Lietuvių Enciklopedijoje Bostone buvo visai suiršusiais nervais, ligo. 1925 m. atlaikė širdies smūgį, bet jo pasekmės visą laiką jautė, vargino skausmai krūtineje. Pagaliau pavargęs, persidirbęs ir suskaukęs nuvyko į Waterburį pas Devenius, pakviestas ten praleisti Kalėdų šventes. Tuoj po Naujųjų metų, 1956.I.3, vėl išliko smūgis — plyšo širdis. Tai reikšmę patvirtino gydytojai post mortem.

Vaclovas Biržiška daug galvojo apie išgyvenamą pasaulį ir jvykių prasmę ir ieškojo filosofinio jų paaiškinimo. Dar buvo gana optimistiškas. 1946.IV.4 laišku dalinosi savo mintimis:

"Šis bandymas yra kai kuriais atžvilgiais mums ir labai naudingas — turim įrodyti pasauliui, ar mes esame jau tikra tauta, kuri turi teisę gyventi kitų tautų tarpe, ar esame užteklinai subrendę, kad išlaikytume tą didžiausią, gal būt egzaminą, kurį mums tenka laikyti... Lengva savo kraštą mylėti, kada jis gyvena ramiai, niekam nekludant, bet tikrą krašto meilę galima pažinti ir parodyti tik tada, kada kraštas yra nelaimėje. Ir man atrodo, kad, nežūrint daugelio įvairių nesklandumų, mes tą egzaminą laikom visai neblogiau už kitas tautas, kurios seniau girdavosi savo kultūringumu".

Vienuolyno muziejų ir biblioteką tvarko seselė Perpetua. Jinai dar Lietuvos Nepriklausomybės laikais studijavo Vytauto Didžiojo universitete, Kaune, lituanistiką ir todėl, kaip to srities žinovė, su didėle meile ir atsidėjimu tvarko liutuanistinius kultūrinius lobius. Lituanistams, atsilankiusiems Kazimieriečių vienuolyne, mielai leidžiama pasirinkti medžiagos savo mokslo darbams.

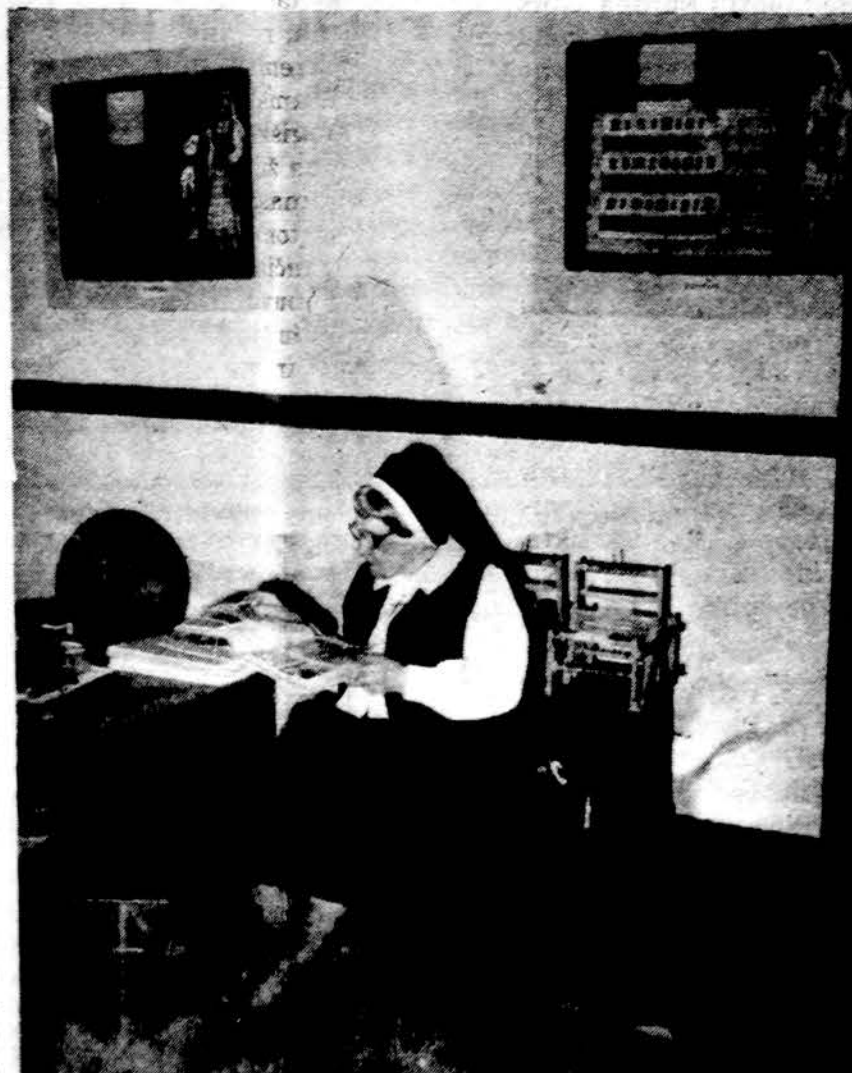
Kazimieriečių vienuolynas ne tik renka, globoja ir saugoja senosios lietuvių kultūros palikimą, bet rūpinasi tą kultūrą testuoti ir ateiti. Šiuo metu vienuolyne yra prisiglaudę Lietuvių tautodailės instituto, Chicago skryniaus audimo kursai, kuriuose keliolika audėjų mokosi tautiškų, tautinių drabužių ir kitokių audinių. Tuos kuris veda audėja — menininkė Aldona Veselienė. Nuo šio rudens ten prasidės ir mezgimo kursai, kuriuos praves agronomė Stasė Tallat - Kelpšienė. Be to, vienuolynas nepamiršta ir vyresnio amžiaus moterų. Joms yra skirta savaitėje viena diena įvairiems rankdarbiams.

Šį kartą lankantis vienuolyne mano pagrindinis tikslas ir dėmesys buvo nukreiptas į lietuvių murgučių rinkinį. Kazimieriečių vienuolyne per daugelį dešimtmečių buvo surinkta pats gausiausias murgučių rinkinys Amerikoje. Pats pirmieji senosios lietuvių kartos ateiviai neatsivežė į šį kraštą didelių medžiaginių turčių, bet atvyko su patyrimu liaudies meno srityje, ypač velykaičių marginime. Jų murgučių raštai itin tradiciniai senoviški - sodietiški. Atvykusieji palaikė velykinius lietuviškus papročius, margindami velykaičius savo pasigrožėjimui, jaunimo pamokymui ir dovanoms. Dar ir dabar trečiosios kartos Pensilvanijos lietuviai moka juos marginti ir rodo jų meną tautiniuose festivaluose.

Tai, vienu ar kitu būdu anų laikų murgučių rinkiniai atsidarę pas seses kazimierietes Chicago vienuolyne. Taip pat vėlesniais laikais atsilankiusieji vienuolyną vis pado-

vanodavo velykinių murgučių. Nepriklausomybės laikais kazimierietės seselės, lankydamos Lietuvą, irgi parsiveždavo iš savo tėvynės margintų velykaičių. Vienuolyno rinkiniuose dabar yra apie 200 spalvotų - raštuotų murgučių. Tame rinkinyje esami murgučiai būtų galima sugrupuoti į vaskų rašytinius ir skutinetus. Rašytinių murgučių ten surinkta žymiai daugiau, o be to ir jų raštai labiau senoviški ir daug įvairūs už skutinetus.

Vienuolyno vadovybė mieno lai man leido tuos jų murgučius žaizinti ir spalvotas skaidres ir foto nuotraukas, kad galėčiau įdėtingiau juos rašyti išspausdinti lietuvių murgučių knygoje.

Seselė Perpetua, kazimieriečių vienuolyno turtingos bibliotekos vedėja. Ji čia Lietuvių tautodailės instituto audimo studiją, kuri yra taigi kazimieriečių vienuolyne, Chicagoje.

Nuotr. G. Janulosa.

Apie Regensburgo universitetą

Daugelis lietuvių, pasitraukę iš Lietuvos, gyveno Regensburge, Bavarijos sename mieste, kur bavarai tarmiškai taria Rensburg. Karo metu Regensburgas buvo gerokai apgrautas, dabar visiškai atsistatęs ir pasipuošęs naujais pastatais, tarp jų ir prieš 10 metų įsteigto universiteto rūmų kompleksu. Regensburgas, senovės romėnų Ratisbona, kur prie Dunojaus, ribos tarp Romos imperijos ir germanų tautų, stovėjo pasienio sargyba — castra regia. Jos liekanos ir šiandien rodomos turistams, kaip Romos imperijos šaurinė riba. Viduramžiais Regensburgas (Ratisbona) buvo laisvas Šventosios Romos imperijos miestas ir nuo 1663 m. šios imperijos seimo būstinė. Tai miestas yra labai senas, turįs savo sudėtingą istoriją, prieš 10 metų pasipuošęs savuoju universitetu, kurio akademiniis gyvenimas yra labai įdomus, nes neturi savų tradicijų sename tradicijų mieste.

Regensburgo universitetas savo statyba, savo studijų santvarka, savo darbo priemonėmis yra vienas iš moderniausių universitetų. Studentų bendruomenė yra tipiškai baviška, neturinti sunkių socialinių ekonominių problemų. Dar ir tuo Regensburgo universitetas įdomus ir svarbus, nes jis yra beveik ant ribos tarp Vakarų ir Rytų. Čekoslovakijos siena ties Passau yra tik už 120 km, o kai kuriose vietose dar arčiau. Taip pat ir Regensburgas turi savo "Steinere Bruecke" (Akmenų tiltą) per Dunoją, kaip Wuertburgas per Mainą ar Heidelbergas per Neckarą. Nuo Regensburgo tilto atsiveria miesto panorama, tipiškai viduramžiška, su savo bokštais, namų stogų smailiais. Miesto senovishkame centre dominuoja Šv. Petro katedra, gotiškojo meno šedevras. Katedroje yra vieništelis turbut visame pasaulyje margintų kūrinių — "Teufelsmutter", kažkokia pabaissa, kuriomis puošiasi gotikos — to "žydiniojo meno" paminklai. Katedroje sekmadieniais iškilmingų Mišių metu galima girdėti garsus vaikų choras "Domspatze" (katedros žvirbliukai).

Regensburgo universitetas yra keli kilometrai nuo miesto centro, beveik izoliuotas nuo miestieško judėjimo ir triukšmo. Universiteto naujoji architektūra yra labai moderni, bet drauge ir kukli su savo kaimais, žaliomis pievomis, jaunais medeliais. Universiteto pastatai pasižymi savo fantazija ir elegancija; dar neužbaigta toji dalis, skirta medicinos fakultetui, kurio vietoje veikia kai kurie institutai. Teisės filosofijos, teologijos ir teises fakultetai jau visiškai užbaigti. Universiteto fakultetų bibliotekos yra erdvios, jose yra ne tik knygos, bet ir techniški įrenginiai, palengvinantys studentams knygomis pasinaudoti.

Na, o studentai? Sakėme, kad aplinka yra išimtinai vietinė. Vien tik teologijos fakultete yra studentų iš užjūrio. Visuose fakultetuose yra nemažas skaičius italų. Miestas ir universitetas ekonomine prasme yra laimingas, už Muencheną. Regensburge gyvenimas pigesnis, ir nėra to, kas studentus atitrauktų nuo darbo, kas juos blaškytų studijų metu. Regensburgo universitete studijuoją nemažas skaičius italų naujojo religinio — bažnytinio sąjūdžio "Comunione e Liberazione" narių. Jie turi ryšių su vokiečiais studentais, dalyvauja pastarųjų panašiam katalikiškame sąjūdyje ir bendradarbiauja su vokiečių protestantų bendru-

sinis ir religinis jaunimo atbudimas. Praėjusiais metais buvo suorganizuotas bendras katalikų ir protestantų simpoziumas. Studentų politinis angažavimas yra gana ribotas. Gal dėl to, kad universitetas yra toliau nuo miesto ir arčiau komunistinės Čekoslovakijos, kas įtaigoja studentus susilaikyti nuo politinio angažavimosi, ko yra gausu kituose Vokietijos universitetuose. Apsilankę į studentų semestrinę šventę vasario mėn. gale, joje rasite humoro, alaus, dešrelių bavarams tipiško folkloro. Studentų švelni satyra nukreipta į universiteto vadovybę ir profesorius, nieko žodžio neturinti su konfrontacija.

Regensburgo universitetas palaiko kultūrinius ryšius su Muenchenu. Regensburgo teologijos fakulteto profesorius Josef Ratzinger tapo Muencheno ir Freisingo arkivyskupu ir kardinolu. Kultūrinis bendradarbiavimas tarp šių dviejų miestų pavyzdžiui galima paimti filosofinės krypties orientaciją. Iš vienos pusės prof. Ulrich laikosi metafizinės — spiritualistinės vizijos su kai kuriais Heideggerio motyvais, perduodamais studentams naujoje švietimo Teologijos fakulteto profesoriaus Krenn yra grynai tomistas, kai tuo tarpu prof. Schurr atstovauja transcendentine filosofijai pagal Fichtes su pratimą, ne toki, koki paprastai visi supranta, bet orientuotą į religinę transcendenciją. Prof. Schurr faktinai priklauso Muencheno grupei, kuri spieciai aplink Lauth, žinomą Fichtes filosofijos žinovą, ruošiantį Fichtes raštų pilną leidimą su jo transcendencijos interpretacija. Tai gi Regensburge dominuoja įvairios kryptys, iš esmės susijusios su religine tradicija, tačiau pajvairinama pagal kiekvieno profesoriaus pasirošimą ir specialybę. Netruksta ir naujų kryptų, ypač jautriose sektoriuose, kaip pvz. lingvistikoje ir metodologijoje.

Vienoje didelė bibliotekos salė, pilnoje filosofinių ir teologinių knygų, ant vienos sienos didžiulis parašas, kur helraj, lotynų ir vokiečių kalba įrašyti 132 psalmės žodžiai: "Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum" (Štai kaip gera ir kaip malonu gyventi, broliai, vienybėje). Toji vienybė nėra tik gyvenimas po tuo pačiu stogu. Ji yra gilesnės prasmės. Čia pacituoti garas Šv. Rasto žodžiai kybo virš studentų, širdinčių vienas šalia kito, tylioje ramybėje beiekančių šviesos ir tiesos.

Senovės "Universitas studiorum" reikė visuotinio bendravimo tarp mokytojų ir besimokančių. Atrodo, kad Regensburgo universitete sugrįžtama prie tradicinio "Universitetas" supratimo. Tokio pobūdžio buvo garieji Europos universitetai: Bolonijos, Paduvos, Paryžiaus, Oxfordo, Vilniaus. Dabar personalinių elementų dominuoja bendrosios, ne asmeninės, profesorių pažiūros ir "Universitas" pasidaro ne "docentium" (profesorių), bet "universitas studiorum" — įvairių mokslo kryptų ir idėjų įvairumas.

Taip Regensburgo universitetas, nors neturįs tradicijų (dar labai jaunas), atsiemsia į senojo Regensburgo tradicijas. Tai yra simbolis noro pradėti visa iš naujo, palikti už pačių skaudžių šio amžiaus istoriją ir atsigręžti į senąją sveiką tradiciją. Minėti 132 psalmės žodžiai perkelti Regensburgo studentus iki pirmųjų krikščionių — gaminių šaltinių.

J. V.

A. Budrys — pirmaujantis mokslinių apysakų autorius

JUOŽAS PRUNSKIS

Turime lietuvių autorių, kurio veikalai yra vertiami į ispanų, hebrajų, prancūzų, japonų ir kitas kalbas. Tai Algirdas Budrys, plačiai žinomas kaip mokslo apysakų — Science Fiction — autorius. Jis yra parašęs apie 200 novelių ir yra išėjęs iš jų sudaryti trys rinkiniai, yra sukūręs aštuonias mokslo apysakas, išspausdinta daugybė jo straipsnių, kritikų darbų. Jis yra dirbęs kaip redaktorius Gnome Press, Galaxy Magazine, Fantasy, Universe, Venture, The Magazine of Fantasy and Science Fiction, Royal Publications, Regency Books, Woodland Publishing Co. Unifont Co. ir kituose žurnaluose bei leidylose.

Algirdas Budrys yra gimęs Karaliaučiuje 1931 m. sausio 9 d., taigi šiemet švenčia 50 m. amžius sukaktį. Jo tėvas — Lietuvos gen. kons. Jonas Budrys, ypač pasižymėjęs Klaipėdos sukilime, laimintį tą kraštą Lietuvai. Idomu, kad jo sūnus, Amerikoje išaugęs rašytojas, tebeturi lietuvišką diplomatinį pasą ir tebėra Lietuvos pilietis.

Chicagoje, Illinois universitete, lapkr. 4 d. Algirdas Budrys skaitė paskaitą, kur kalbėjo apie savo įsijungimą į šią savo kūrybos sritį ir apskritai apie šios rūšies kūrybą. Jis pasakojo, kad mokslinių apysakų leidiniai turi rinką, pareikalavimą. Ir tai jam buvo paskatas daugiau atsidėti šios rūšies kūrybai. Literatūros studijas jis yra išėjęs Columbia universitete. Jam giliai įsimigo vieno profesoriaus mintis, kad rašant reikia išryškinti įtampą, sukurti intriguojančią istoriją. Parašyti mokslo apysaką Budriui reikia trejų metų. Honoraro už pirmąsias gaudavo apie 1500 dol.

Skaitymas Robinsono Kružės, pasakojimai apie Frankensteiną buvo impulsas jo kūrybai, panašiai kaip ir Jules Verne veikalai. Nemažą paskatą jo fantazijos polėkiams buvo ir Čiurlionio kūriniai, kur pastebimas platus vaizduotės lakumas.

Algirdas Budrys jaučiasi lietuviu, pripažįsta, kad jo, lietuvių, išgyvenimo bruožų yra ir jo kūryboje ir sako:

— Tegu lietuvis ir mažas, bet tai jam neklaido prabilti kūrybos pasaulyje. Mano balsas kūrinuose yra nukreiptas į visą pasaulį, — taria Budrys, ragindamas visus, kurie turi kūrybos kibirkštį, sušviesti ją.

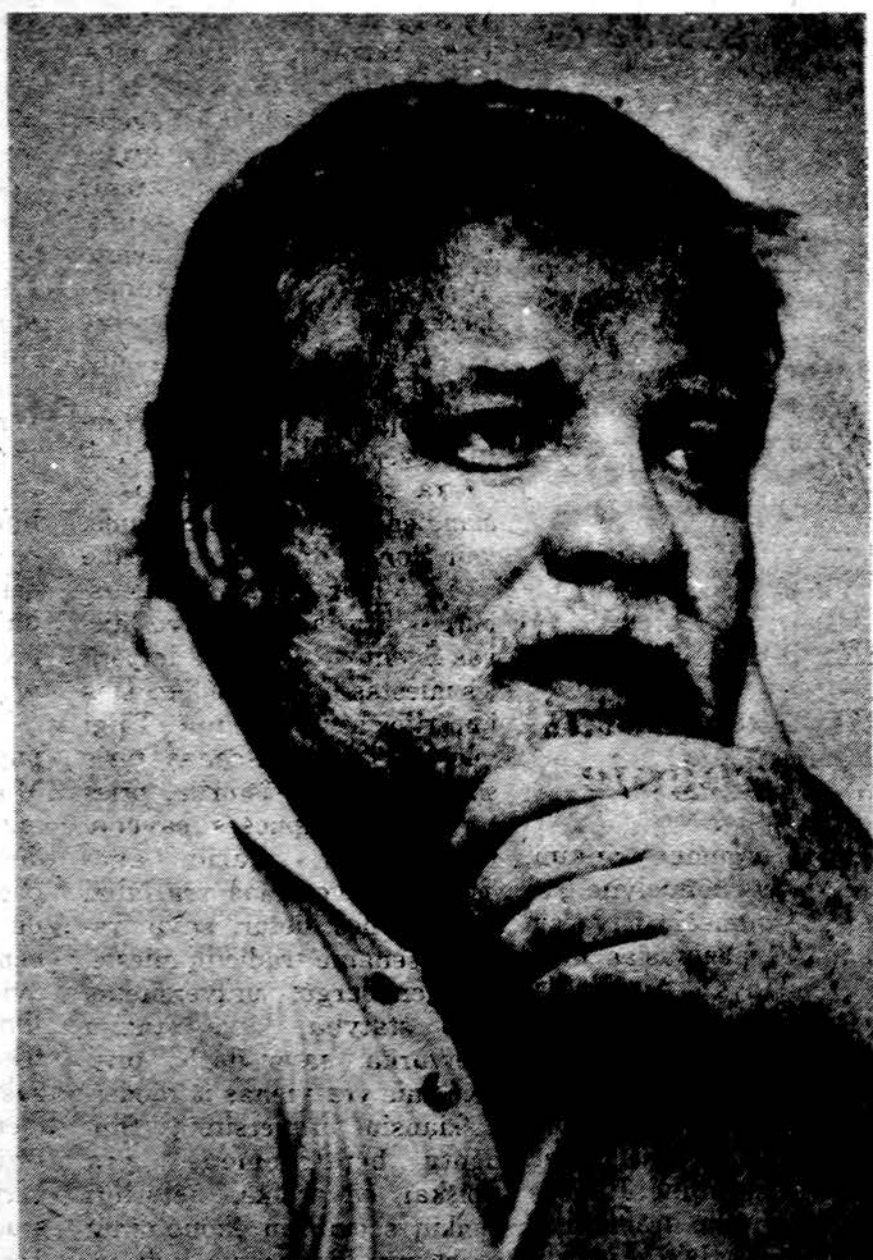
Kalbėjo, kad pasilikimas lietuvių piliečiu yra jam tautinio pasididžiavimo simbolis. Pasiaukęs, kad jo teta buvo Lietuvos operos solistė, primadona, Vladislava Grigaitienė, kurią jis gerbia ne vien tik kaip aukštąsias klases solistę, bet ir už tai, kad, kai amžius nuslopinio jos balsą, ji nepabūgo eiti dirbti į fabriką.

Algirdas Budrys dar gerai atsimena, kaip Klaipėdos krašte natūrali nekentė lietuvių ir reikėjo brutatumo. Jis giliai pajuto socialinę įtampą, nacių simpatikams reikiant priešius jausmus lietuviams. Tai jam buvo vienas iš paskatų pasukti į mokslinių apysakų kūrimą, kur buvo progos reikšti savas socialines spekuliacijas.

— Aš nesu mokslo žinovas, — prabyla jis, — bet žmogus su atviromis akimis, atviromis ausimis, kuris nori prabilti socialinėmis temomis.

Daugelis jo knygų išėjo keliomis fadomis, ir apie jas jis prasitaria:

— Kū kurios mintys, aprašomi veiksmai nebūtų patekę ir mano knygas, jei nebūčiau lietuvis.

Rašytojas Algirdas Budrys

Šalia beletristinių kūrinių, — Tik labai retomis progomis yra parašęs Trumano mis. Ir su amerikiečiais rašybiografiją, net ir technišku tojais mažai tesusiduriu. Mano leidinių. Dabar rašo žurnalamis ir skriptus televizijai, dėl to jam neretai tenka pasukti ir į New Yorką, ir į Los Angeles.

Planuoja sudaryti savo kritikos raštų knygą, paruošti savo autobiografiją.

Ilgasigali prabyla, apie Lietuvos išlaisvinimą.

Išsėmantis iš auditorijos, pasidė du savo sūnus, kurie ingi buvo atvykę pasiklausti jo paskaitos. Abudu studentai. Vienas studijuoja anglų literatūrą, kitas — mediciną.

Trečias sūnus dėsto montėrinę mokyklą, ketvirtas, trejus metus studijavęs Michigano valstybiniame universitete, dabar padaręs ryta meno parodą, pavadintą studijų pertrauka. Pats Algirdas Budrys vasarą keletai savaitių vykstą į Michigano valstybinį universitetą dėstyti kūrybos kursą, ypač gilindamasis į mokslo apysakų rašymą.

— Ar tenka jums su lietuviu dažniau susidurti, — paklauso jį.

— Nedėžnai. Tik kai kada, tai giminių pobūvyje, tai kur nors paskaitose. Apskritai, mano gyvenimas nesuderintas su kitų kasdienybe. Dažnai sėdžiu prie rašomojos mašinėlės, turiu užsakyti iš žurnalų, iš televizijos stočių.

— Ar skaitote lietuviškai?

— Sunkoka. Neteko lietuvių kalbos mokyti jokioje mokykloje. Bet mamai rašau laiškus lietuviškai, ir gal tik mama juos tegali perskaityti.

Reikia pasidžiaugti, kad mes su Algirdu kalbėjome ir lietuviškai, ir jis visai laisvai galėjo savo mintis dėstyti.

— Kokį turinį jūs mėgstate įvilkti į savo kūrinius? — vėl paklauso jį.

— Gal svarbiausia tai žmonių pergyvenimus kritiškose sąlygose. Sakysim, kiekvienas žino, kad mirs. Ir imi veikale kombinuoti, kaip tą baisią mirtį pakeisti į ką nors geresnio. Imi spekuliuoti apie galimybes išvengti fizinės mirties. Imi svarstyti apie kokius nors nuostabių, gyvybę išsaugančių atsitikimų.

— Ar jums niekada nesidėrė sunkumų, kad vis pasilikate Lietuvos pilietis?

— Ne. Niekam tai ir akis nekrinta. Šiaip jau aš atrodau kaip amerikietis.

— Ar teko susidurti su lietuviu rašytoju?

— Tik labai retomis progomis. Ir su amerikiečiais rašybiografiją, net ir technišku tojais mažai tesusiduriu. Mano leidinių. Dabar rašo žurnalamis ir skriptus televizijai, dėl to jam neretai tenka pasukti ir į New Yorką, ir į Los Angeles.

— Kaip praleidiate atostogas?

— Nemažai skaitau. Mano žmona dirba kompiuterių įstaigoje. Kai ji gauna atostogas, važiuojame į Michigano valstiją, kur, kaip sakiau, dėstau vasarinį kursą universitete.

Edward'o Hopper'io dailės paroda

Šių metų spalio 3 d. Chicago Meno institute buvo atidaryta meno paroda, pavadinta „Edward Hopper — the Art and the Artist“.

Amerikiečių dailininkas, iliustratorius ir grafikas Edward Hopper (1882-1967) gimė, augo ir mokėsi New Yorke. Nuo pat vaikystės jis žinojo, kad nori būti menininku. Mokėsi New York School of Art ir pas kitus dailininkus William Merritt Chase, Robert Henri ir Kenneth Hayes Miller.

Kuriam laikui buvo išvykęs dailę studijuoti į Europą. Nors jis Paryžiuje matė tuo metu besireiškiančias įvairias meno sakas, bet nė viena iš jų neturėjo tokios didelės įtakos, kad būtų paveikusi tolimesnį jo meno kryptį. Hopper pasirinko sau credo visiškai priešingą patirtų menų srovėms. Jo meniškas credo buvo: „Vietoj subjektyvumo — naujas objektyvumas, vietoj abstraktaus — būdingo siužeto-tvirtas atvaizdavimas, vietoj tarptautiško — menas, pagrįstas amerikietišku vaizdu“.

Menininkas Hopper šį pasirinktą credo puikiai įkūnijo viso savo ilgo ir kūrybingo gyvenimo darbuose. Jis yra realistinis, piešiantis tipiškus Amerikos gyvenimo vaizdus.

Dailininkas pradėjo savo karjerą kaip iliustratorius ir po pasiekusios akvarelės darbų parodos, kurioje visi jo paveikslai buvo išspauduoti, galėjo jau visiškai pasidėti tapybai. Pralaidęs savo gyvenimą dviejose vietose, vasaras Naujojoje Anglijoje, o likusį metų laiką New Yorke, jis ir piešė šiu dviejų vietovių vaizdus. Daug paveikslų vaizduoja Naujosios Anglijos pakrantes, jūrą, vasarnamius, uolas, tos apylinkės gamtos

A. Budrys nuolat gyvena Evanstone, Chicagos pašonėje.

Patiriu, kad jis pasuko į rašytojo karjerą jau būdamas 11 metų amžiaus ir į šį užmojį sukoncentravo savo pastangas. Turėjo jam įtakos Defoe, Wells, Saint-Exupery, Kiplingo, Greene, Chandler, Chestertono, Heimngway ir kitų raštų skaitymas.

Jo knygos „Falling Torch“, kur yra stipri intriga, yra parduota daugiau kaip trečdalis milijono egzempliorių. Ji buvo išleista 1958 m., o dabar jau prireikė septintos laidos. Kartais leidėjas taip prispaudžia, kad jam tenka atiduoti dar net prie galo neprivestą kūrinių.

Jis pasisako, jog neslepia savo priešiško sovietiniam socializmui, ir gal čia yra viena iš priežasčių, kad Sovietų Sąjungos vertėjai niekada nevogė jo knygų vertimams į rusų kalbą, kaip tai Rusijoje yra daroma su kai kuriais kitais autoriais.

Algirdas Budrys pasakoja, kaip jis 1936 m. keliavęs Lietuvoje per kviečių laukus ir matęs vaikučius užsikniaubusius ant knygų Lietuvos mokykloje. Bet jis sakosi, kad jis pats yra lietuvių lyg paskolintas kitam kūrybos pasauliui, išimtas iš jų gyvenimo ir rūpestių srovės. Jis taria:

— Aš kalbu kaip lietuvis. Ir kaip galiu geriau stengiuosi nešti Lietuvos vėliavą. Jaučiu didelę pagarbą iš savo krašto išbėkusiems lietuviams, kurie taip rūpestingai saugo savąją kultūrą daugelyje pasaulio vietų. Tas reikalas yra taip gerosios jų rankose, kad aš pats jaučiuosi lyg paleistas parodyti, ką lietuvis gali dabar plačiau sukurti ir visa tai išnešti į platių pasaulį.

SAULĖ JAUTOKAITĖ

vaizdus. New Yorke dailininkas tapo tipiškus šiam didmiesčiui pastatus ne tik iš viršaus bet ir iš vidaus: restoranus, raštines, teatrus, viešbučius, butus. Bet Hopper nebuvo tik pavidurinėsių gamtos ir miesto vaizdų tapytojas, jis buvo ir jautrus žmogaus gyvenimo stebėtojas.

Jo meno kūrinių pagrindinis veikėjas yra žmogus. Jeigu ne pats žmogus, tai jo padaryti daiktai, kaip gazolino stotis, fabrikas, kelias, tiltas, svyturys, mašina, namas. Siems, atrodo, tokiems kasdieniniams daiktams dailininkas suteikia žmogiškąsias ypatybes, kur jaučiamas žmogaus gyvenimo tęstinumas. Jeigu žmogaus ir nematome tame vaizde, tačiau jaučiame, kad jis neseniai čia buvo ir kad vėl bus. Tokiu būdu šie daiktai yra tylūs, ramūs ir vieniši taip,

Paskutiniai

Nuotrauka Algirdo Grigaitio

Lidija Šimkutė

DABARTIES TYLA

Kartu praleistose valandose išsėdau

Vienatvė

Joje tirpsta žodžiai

apsiniaukusi, tolimą pažadą.

Liejasi žingsniai

juodose eilėse.

Miesto užesys,

Girdžiu dabarties tylą.

LAIŠKAI

Palietusi vakaro gaisrą,

Gimdžiau rytojų.

Ištrynusi

Nebeatšaukiamas dienas,

Surinkau liudėsį ir džiaugsmą.

Prie kvapnių jazminų,

Skaitau senus laiškus:

tai saulės,

žvaigždės ir mėnuliai,

kurios surinkau,

keliadama namo.

IŠ CIKLO „KUR TYLŪS VANDENYS TEKA“

Vėjas kalbasi su medžiais.
Tylėdama,
Išbėgau pasitikti
Nesantio tavęs.

Paliečiu žolę,
medžių lapus,
akmenį.

O noriu
Tos bespalvės,
Mane apimančios rankos.

Naktis panaši į mūsų paslaptį,
paskendusi šviesoje,
gimdanti viltį.

Maldaujanti kantrybės,
ištvėrmės,
ir bijanti pašaipos.

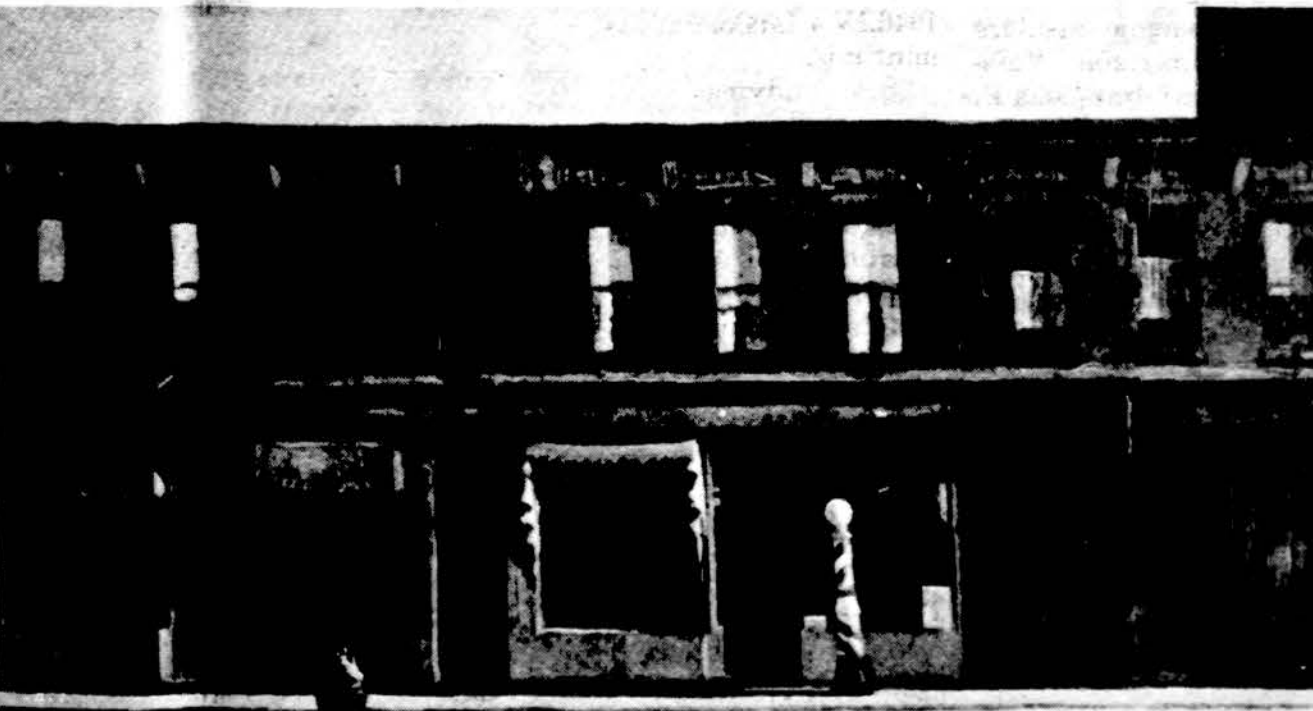
Tavo pirmieji laišškai
pasakė viską, ko kūnas
nespėjo pasakyti.

Svajonė,
tapusi amžinybe,
liko mano butyje.

Edward Hopper

Automatas (Des Moines Meno centras, Iowa)

Edward Hopper (amerikietis, 1882-1967)

(Whitney Amerikiečių dailės muziejus New Yorke)

Ankstyvas sekmadienio rytas

(Whitney Amerikiečių dailės muziejus New Yorke)

(Whitney Amerikiečių dailės muziejus New Yorke)

(Whitney Amerikiečių dailės muziejus New Yorke)

(Whitney Amerikiečių dailės muziejus New Yorke)

(Whitney Amerikiečių dailės muziejus New Yorke)

(Whitney Amerikiečių dailės muziejus New Yorke)

yra susimastęs. Dailininkas Hopper, tapydamas žmogų, nepamiršo nė pats savęs. Parodoje kabo daug jo autoportretų — nuo jaunuolio iki subrendusio vyro.

Turbūt pats žinomiausias Hopper meno kūrinyje yra pavadintas „Ankstyvas sekmadienio rytas“. Šiame paveiksle matome labai paprastą, neįspūdingą, amerikonišką pastatą. Čia matome, kaip dailininkas, tapydamas aliejumi, spalvas tepa platiomis plokštėmis, nekrepdamas daug dėmesio į potėpių kruopštumą ar spalvų imantrumą. Jo spalvos yra grynos, vienotės. Matomo namo pirmas aukštas — su žaliomis krautuvelėmis, o antrame raudonų plytų aukšte — su geltonomis, užtrauktomis užuolaidomis gyvenami butai. Panaudotas šviesos ir šešėlio žaismas, sukuria įspūdį, kad šis namas dar tęsiasi už paveikslo rėmų. Tas dalinis gatvės namo vaizdas yra apšviestas vasaros ryto šilumos, kuri pilna nepaprastos tylos, tuštumos, ramybės nuotaikos. Nujaučiama, kad ši tylia, tuštuma, ramybė ilgai nesitęs, greitai pasirodys žmogus ir prasidės judrus, kasdieninis gyvenimas. Ir taip dailininkas, pasirinkęs kasdieninio gyvenimo vaizdus ir išgyvenimus, sukuria stiprius, psichologiniai išraiškus meno kūrinius.

New Yorko Whitney meno muziejus, suruošė šią apžvalginę amerikiečių dailininko Edward Hopper meno parodą, šešiasdešimt metų sukakties progą nuo dailininko pirmos parodos. Ši dailės paroda dabar keliaujanti po Europos ir Amerikos dailės muziejus, sukaupusi daugiau kaip 250 eksponatų, suteikia žiūrovams tikrą vaizdą šio amerikiečio dailininko kūrybos.

Vokietijos lietuvių kultūrinis savaitgalis

Spaliui baigiantis, Vokietijos lietuvių ir svečiai iš kaimyninių šalių buvo susibūrę Annabergo rūmuose prie Bonnos kultūriniam savaitgalii. Buvo svarstomos Algirdo Landsbergio dramos, koncertavo dainininkas Ričardas Daunoras, posėdžiavo Vokietijos lietuvių kultūros draugija. Svečių tarpe buvo ir Vasario 16-tos gimnazijos moksleivių.

Pokalbį apie dramą suruošė ir pravedė Vokietijos lietuvių literatūros mėgėjų būrelis. Jame dalyvavo ir patsai iš Amerikos atvykę autoriai Algirdas Landsbergis, kuris perdavė Lietuvių Bendruomenės lankėjimus. Trijų dienų programose nagrinėtos dvi Landsbergio pjesės, "Paskutinis piknikas" bei "Penki stulpai turgaus aikštėje". "Pikniko" amerikietiškoji aplinka daugumai diskusijų dalyvių pasirodė gerokai egzotiška, bet pagrindinės pjesės temos — išeivijos kartų konfliktai, pastangos ištausoti lietuviškumą, įtampa tarp tradicinės ir moderniosios krikščionybės — buvo jiems pažįstamos iš jų pačių patirties.

Gyvų diskusijų sukėlė ir Landsbergio drama "Penki stulpai turgaus aikštėje", vaizduojanti pokario partizanines kovas Lietuvoje. Kai kurie diskusijų dalyviai, emigravę iš Lietuvos pastaraisiais dešimtmečiais, buvo patys išgyvenę dramoje vaizduojamus įvykius.

Nuo pjesės formos gvildinimo pokalbis pasuko į bendresnius klausimus: apie partizaninę rezistencijos prasmę, jos poveikį šiandienos Lietuvai, apie kraštutinėje situacijoje atsidariusio žmogaus ir tautos dilemas.

Tokie literatūros aptarimai Annaberge vyksta jau penkti

metai. Jų pradininkas ir nuolatinis skatintojas yra Heidelbergo universiteto bibliotekos darbuotojas, žurnalistas Artūras Hermanas. Literatūros mėgėjų būrelis susirenka du sykius per metus, stengiasi susitikti su pačiais autoriais. Annaberge užpernai viešėjo Vytautas Bubnys, iš Belgijos lankėsi romanistas Eduardas Cinzas. Kai autoriai negali apsilankyti, su jais bendraujama laiškais. Taip buvo aptarti Grušo, Sajos, Mačiukevičiaus, Barėno ir kitų veikalai.

Kultūrinis savaitgalis Annaberge užsibaigė retitatu ir koncertu. Algirdas Landsbergis paskaitė ištrauką iš nagrinėtų dramų, iš naujo novelių rinkinio "Muzika įžengiant į neregėtus miestus", ir kitų veikalų. Prieš ketletą metų iš Lietuvos pasitraukęs dainininkas Ričardas Daunoras padainavo operinių arijų bei lietuvių liaudies dainų. Šiuo metu Daunoras yra Krefeldo operos teatro solistas Šiaurės Vokietijoje.

Tą patį savaitgalį Annabergo rūmuose vyko ir Lietuvių kultūros draugijos narių metinis susirinkimas, kuriame tartasi lietuvių kultūrinio bendravimo klausimu. Draugijai šiuo metu vadovauja Algirdas Palavinskas.

Annabergo rūmai priklauso Pabaltiečių krikščionių studentų sąjungai. Jūs administruoja Lietuvoje užaugę latvių liuteronų pastoriai J. Urdze, kuris tuoj po karo ryžosi įkurti pabaltiečių kultūrinį židinį, nesiribojantį jokia ideologija ar religija. Šiandien Annabergo rūmai ypač dažnai naudojami lietuvių savo suvažiavimams, simpoziumams ir meniniams rengimams.

Dal.

Toronto spauda apie Chicagos Lietuvių operą

Chicagos Lietuvių operos išvyka į Torontą Kanadon buvo ryškiai pastebėta ir kanadiečių tenyktės spaudos. Kaip žinome, lapkričio 8 d. eikagiečių ten buvo nuvežtas Ponchielli'os operos „I Lituanai“ (Lietuviai) šiemetinis pastatymas. Parvežtieji tiesioginiai įspūdžiai ir Toronto spaudos atsiliepimai liudija, kad užmojis pavyko ir buvo prasmingas. Abu didieji Toronto dienraščiai tuoj pat (lapkričio 9-tos dienos laidose) spausdino savo muzikos kritikų palyginti netrumpas ir pastatymą neblogai vertinančias recenzijas.

„Toronto Star“ savo recenzijai uždeda antraštę „Lithuanian Opera Company reurrects fascinating work“, o „Toronto Globe and Mail“ —

„Lithuanian opera offers plenty of chills“. Recenzijose skaitytojas supažindinamas aplamai su šia Ponchielli'os opera, su jos lietuviškąja tematika, su Chicagos Lietuvių operos 25 metų egzistencija. Recenzantai regėjai „I Lituanai“ spektaklį laiko profesionalaus lygio tiek muzikinio atlikimo, tiek vokalo, tiek ypač choro prasme. Todėl tad yra smagu skaityti „Toronto Globe and Mail“ tokias frazes: „Well-prepared arias and rousing vocalism from the chorus in the many, beloved Lithuania, forever be free“ passages offered plenty of chills“.

Aplamai Toronto spaudos puslapiai turbūt parodė daugiau dėmesio mūsų operai, negu įvairiais atvejais Chicagos dienraščiai.

NAUJI LEIDINIAI

• **LITUANUS, Volume 20, Number 3, Fall 1981.** Lithuanian Quarterly Journal of Arts and Sciences. Kultūros žurnalas, leidžiamas anglų kalba. Leidžia Lituanus Foundation, Inc. Redakcinė kolegija: Antanas Klimas, Tomas Remeikis, Saulius Suziedelis, Jonas Zdanys. Šis numeris redaguotas Sauliaus Suziedelio. Žurnala administruoja Jonas Kučėnas. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy, Chicago, IL 60629. Asmeninė metinė prenumerata — 10 dol., įstaigoms — 15 dol. Literatūriniai žurnalo puslapiai šį kartą skirti Ichokui Merui. Supažindinama su pačiu rašytoju, spausdinama jo kalba, pasa-

kyta premijos įteikimo iškilnėse Chicagoje ir duodamos trys jo kūrybos ištraukos. Suvalkijos (Užnemunės) istoriją liečia Sauliaus Suziedelio straipsnis „Language and Social Class in Southwestern Lithuania before 1864“. Žvelgiama į senųjų Lietuvos sinagogų lietuviškuosius architektūros bruožus, pateikiant ir įdomių jų nuotraukų. Dokumentinius žurnalo puslapius: An OSS Report on Wartime Population Changes in The Baltic.

• **AKIRACIAI, 1981 m. spalio mėn., Nr. 9.** Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint Press, Inc., 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Redaguojama redakcinė kolegija. Meti-

Janina Marks Aitvaras-Niekadėjas (viela, linas, oda) Iš mūsų dailininkų parodos lietuvių mitinių būtybių temomis, rengiamos Mokslo ir Kūrybos simpoziumo proga ir atidaromos M. K. Čiurlionio galerijoje Chicagoje, lapkričio 20 d. (penktadienį) 7 val. 30 min. vak.

Intriguojančios temos paroda

IV Mokslo ir Kūrybos simpoziumo komiteto pakviesta, Chicagos Moterų dailininkų organizacija rengia meno parodą, tema "Lietuvių mitinės būtybės", M.K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Parodos atidarymas įvyks penktadienį, lapkričio 20 d. 7 val. 30 min. vak. Paroda tęsis iki lapkričio 29 d. Lankymo valandos šeštadienį ir sekmadienį nuo 11 val. ryto iki 9 val. vakaro. Pirmadienį ir antradienį paroda uždaryta. Atidarys vėl trečiadienį vakare 6 val. ir tęsis per visas Mokslo ir Kūrybos simpoziumo dienas. Parodoje dalyvauja 13 mūsų dailininkų, besireiškiančių įvairiomis dailės technikomis: piešiniais, tapyba, keramika, įvairių skulptūrų ir t.t. Kiekviena dailininkė parodoje pateiks savo interpretaciją jos pačios pasirinktu lietuviškų aituvarų, kaukų, Aušrinės, žalčių, lauminių ir kitokių žemės, jūros ir dangaus mitologinių būtybių.

Šios parodos tikslas yra pastangos vizualiniai perduoti tą vaizdingą turtą, kurį turime savo mitologijoje. Taip pat turima omenyje mintis perkelti šią parodą į kitas vietas, pristatant ją ne tik lietuvių, bet ir amerikiečių visuomenei.

Parodos atidaryme kalbės

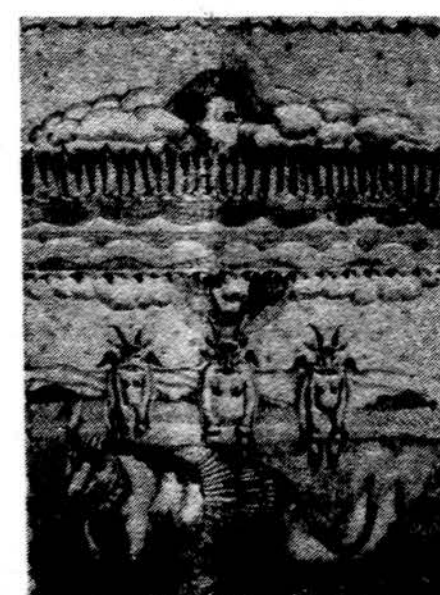
nė leidinio prenumerata — 8 dol.

Recenzuojamas naujas Lietuvių kuriančio rašytojo Jono Mikelskio romaną "Už horizonto laisvę". Recenzento (J. Aleksandravičiaus) išvada tokia: "Galbūt veikiamas tokio išankstinio nusistatymo, Mikelskisas nepajėgė duoti nieko daugiau kaip pilką, nuobodų veikalą". Aprašoma trumpa, bet spalvinga viešnagė pas dailininką Viktorą Petravičių (Algirdas Titus Antanaitis). Pasikalbama su buvusiu Vilniaus berniukų choro "Ažuoliuko" steigėju ir dirigentu Hariu Perelšteinu. Duodamas Santaros - Šviesos suvažiavimo aprašas. Lietuvių rašytojų draugijos valdyba atsako į ankstesnius "Akiračių" priekaištus literatūros premijos reikalu.

• **TECHNIKOS ŽODIS, 1981 m., Nr. 3.** Leidžia Amerikos Lietuvių inžinierių ir architektų sąjungos Chicagos skyriaus Techninės spaudos sekcija. Išeina kas trys mėnesiai.

Elena Bradūnaitė, čionykštė jaunosios kartos lietuvių tautosakos ir mitologijos tyrinėtoja, dabar dirbanti American Folklife Center, Library of Congress, Washington, D.C.

Parodos dalyvės dailininkės: Vanda Aleknie, Marija Ambrazaitienė, Nijolė Banienė, Vilija Eivaitė, Diana Kizlauskienė, Danguolė Kuolienė, Janina Marks, Eleonora Marčiulionienė, Donna Marder, Jadvyga Paukštienė, Magdalena Stankūnienė, Zita Sodeikienė, Ada Sutkuvienė.

Z. Sodeikienė Aušrinė, su seserim, geležinėm karvėm ir broliu — Jūros bulium (rašalas ir spalvotas pieštukas). Iš Lietuvių dailininkų mitinių būtybių parodos M. K. Čiurlionio galerijoje, Chicagoje.

Vyr. redaktorius — V. Jautokas, 5859 S. Whipple St., Chicago, IL 60629. Administruoja A. Brazdžiūnas, 7980 W. 127 St., Palos Park, IL 60464. Metinė prenumerata — 6 dol., studentams — 2 dol. Siame numeryje: Kvieslys į PLIAS — ALIAS suvažiavimą; Vilniaus getas 1943 m.; Majai; Žmogus — pirmoji mašina; Betonai; Derybos su Sovietais; Magnetis; Civilė apsauga Sovietų Sąjungoje; Techninė apžvalga; Iš inžinierių ir architektų organizacinės veiklos ir kt. Žurnalas iliustruotas.

• **LITHUANIA MUST BE FREE.** Congressional Voices for Lithuania's Independence. Spaudai paruošė kun. dr. Juozas Prunskis, ALT Informacijos direktorius. Jis taipgi šiam leidiniui parašė įžangą lietuvių ir anglų kalba. Leidinys didesnio formato 72 psl. Spaudė M. Morkūno spaustuvė.

Leidinio turinį sudaro JAV senatorių ir kongresmenų kalbos, pasakytos sostinėje "i"

metų Vasario 16-tos proga, ir kita atitinkama medžiaga. Anot šios knygos paruošėjo kun. dr. J. Prunskio, "giliai Lietuvos laisvei palankioje dvasioje JAV Atstovų Rūmuose net 86 kongresmenai pabrėžė lietuvių tautos pribrendimą laisvam gyvenimui, smerkė okupantų rusų - bolševikų prievartą ir reikalavo, kad Lietuvos nepriklausomybė būtų vėl atstatyta".

Leidinį išleido Amerikos Lietuvių Taryba (Lithuanian American Council, Inc.), 2606 West 63 St., Chicago, IL 60620. Leidinys ten ir gaunamas.

• **LAIVAS, 1981 m. rugsėjo-spalio mėn., Nr. 5.** Religinio ir tautinio gyvenimo dviemėseninis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Vaškas, MIC. Metinė prenumerata — JAV ir Kanadoje — 4 dol., kitur — 5 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: Laivas, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629.

Vysk. V. Brizgys rašo apie vysk. Pranciškų Būčį, minint jo 30 metų mirties sukaktį. Apie šventųjų bendravimą rašo pats redaktorius J. Vaškas. Pora iškalbingų pavyzdžių pateikia kun. J. Prunskis. Informuojama apie arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos bylą. Daug religinio gyvenimo kronikos. Puspilniai iliustruoti seselės Mercedes piešiniais ir šiaip nuotraukomis.

• **MŪSŲ VYTIS, 1981 m. vasaras.** Skautiškos minties jaunimo ir vadovų žurnalas. Leidžia Akademijos skautų sąjūdis. Redaguoja J. Tolušis, 7220 S. California Ave., Chicago, IL 60629. Administruoja D. Korzonienė, 2725 W. 84 Place, Chicago, IL 60652. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje — 6 dol., kitur — 3 dol.

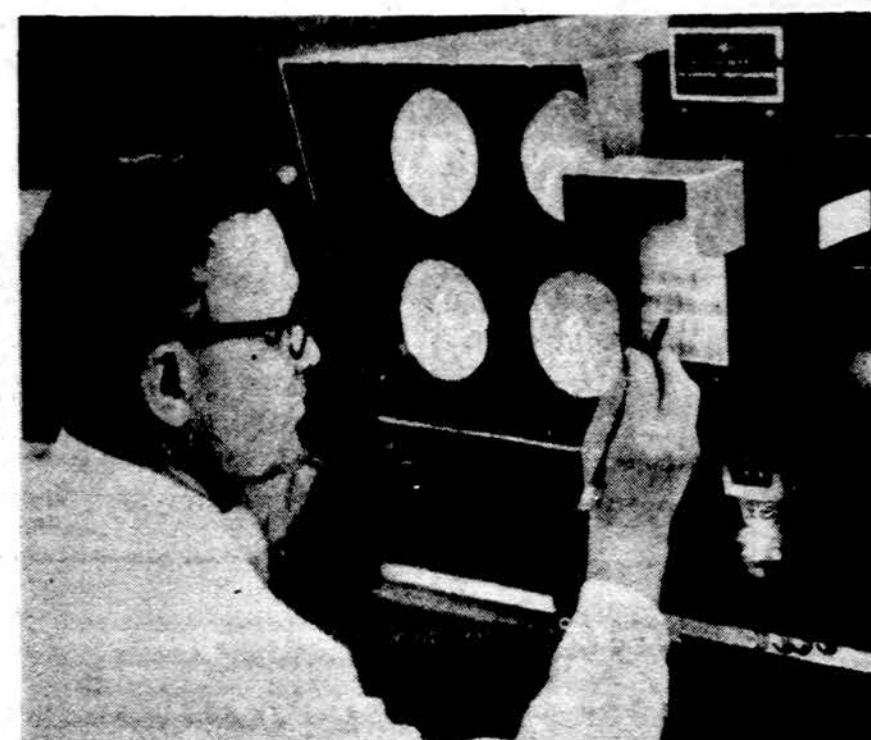
Graziai skautų akademikų gyvastingumą liudijantys puslapiai, kurie įdomūs savo temomis nebūtinai tik skautams. O žurnalo puslapiuose rašoma apie Vilniaus universiteto kiemo šimtmetinį teatrą, apie Nobelio laureatą Czesławą Miłosz'ą (J. Dainauskas), supažindinama su akademine skautija, daug kronikos iš akademikų skautų veiklos, paminimos naujos knygos, informuojama apie studijų savaitgalį Australijoje. Žurnalas iliustruotas.

• **LIETUVIŲ DIENOS, 1981 m. spalio mėn., Nr. 8.** Žurnalą redaguoja Redakcinė kolegija. Leidžia ir administruoja Antanas F. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90020. Metinė prenumerata — 18 dol., Kanadoje — 20 dol.

Redakcijos vedamuoju mini-ma "Ateities" 70 metų sukaktis. Daug vietos ir daug nuotraukų skirta pokalbiui su rašytoja Kotryna Grigaityte. Spausdinamas jos eilėraščių plauštas iš premijuotos knygos "Marių vėjui skambant". Dar rašoma apie muzikinį Stasio Slizio kelią, apie Floridos lietuvių, apie Lenkijos lietuvių sąsąrydį Dariaus ir Girėno žuvimo vietoje ir kt.

• **Marija Aukštaitė, NUBANGAVĖ KŪDIKYSTĖS DIENOS.** Autobiografija. Viršeliai pieštas J. A. Navikevičius. Išleido A. F. Navikevičius 1981 m. Knyga 236 psl., kuriuose atsiminimų pasakojimai susiklostė į 21 skyrelį. Knygos kaina — 7 dol. Gaunama ir "Drauge", su persiuntimu — 8 dol.

• **MŪSŲ ŽINIOS, 1981 m. rugsėjo mėn. 27 d., Nr. 7.** Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Antanas Saulaitis, S.J. Administruoja P. Kleino-tas, S.J. Redakcijos ir

Dr. R. Zalubas fotoelektriniu komparatoriumi lygina žinomo ir nežinomo spektro linijas.

Mokslininko sukaktis

Tylomis, nei spaudos nei visuomenės nepastebėta, praėjo dr. Romualdo Zalubo, pasižymėjusio lietuvių astrofiziko, spektroskopisto, amžiaus sukaktis. Gal dėl uždaro, kabinetinės mokslo darbo prigimties, gal ir dėl kuklaus, ramaus paties R. Zalubo būdo. Kaip ten bebūtų, bet š.m. liepos 20 d. sukako daktarui 70 metų amžiaus, o rugsėjo mėn. išėjo jis pensijon, išstarnavęs svarbioje JAV valstybinėje mokslinėje institucijoje Standartų biure — National Bureau of Standards — daugiau kaip pustrėčios dekadą (nuo 1955 m.).

Šioje įstaigoje dirbo dr. R. Zalubas grynai mokslinį darbą. Tyrė spektros tam tikrų elementų, reikalingų aukštai išsivysčiusiai šių laikų technikai. Jis ištyrė ir paskelbė to-

riaus, rečiau žemių spektros ir štai pasirodė naujas, jau šių metų data pažymėtas, darbas apie natūralius spektros.

Dr. Romualdas Zalubas ir jo gyvenimo bendrąsias Alek-sandra yra dažnai matomi Washingtono lietuvių visuomeninėje veikloje. Nepraileidžia nė vieno tenyktės kultūrinio rengimo, o kartais pasirodo ir kaimyninės Baltimorės lietuvių tarpe. Be to aktyviai reikiiasi Washingtono atėitinin-kuose. Užaugino Zalubai sūnų Paulių, aeronautikos inžinierių, ir susilaukė trijų vaikų.

Išėjęs pensijon, dr. Zalubas nenutraukė ryšių su standartų biuru, bet pasilikio jam kaip konsultantas ir dar tyrinėja silicijaus spektros, ateidamas įstaigon tik dvi dienas per savaitę.

ar.

Lietuviai gamtos ir istorijos muziejuje

Lietuvių Tautodailės instituto Chicago skyriaus primininkės Aldonos Veselkienės pastangomis lietuvių dalyvauja ruošiamame Kultūrų audinio festivalyje (Fabric of Culture Festival) sekmadienį, lapkričio 15 d., 11-4 val. Field gamtos ir istorijos muziejuje, Lake Shore Dr. ir 12 St., Chicagoje. Lietuviški audiniai ir meginiai bus eksponuoti A klasėje. Ten pat bus rodomas juostų audimo, mezgimo ir

verpimo procesas. Prof. A. Tamošaitis paruoštas filmas „Spirits of Amber Past“ bus rodomas 2:55 val. teatro salėje. Muzikos ir dainų programa, atliekama Alvidos Eitutytes, Balio Pakšto ir Ritos Pakštaitės, bus girdima 1 val. Stanley Field salėje (prie pagrindinio įėjimo). Muzikinę programą koordinuoja Emilija Sakadolskienė.

Siame festivalyje dalyvauja ir kiti kraštų atstovai su savais tautiniais turtais. Lietuviai kviečiami festivalyje atsikankyti.

administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata paštu bent 5 dol.

Sukakties pluoštėlis

• **Matilda Mėlienė, KRYŽELIAI ARKTIKOJE.** Suėmimas ir gyvenimas bolševikų rojuje. Išleido Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė Chicagoje 1981 m. Viršelį piešė dail. Jonas Tricys. Spaudė "Draugo" spaustuvė. Knyga 184 psl., kaina — 6 dol., su persiuntimu — 6 dol. 95 centai, gaunama "Drauge", Illinois gyventojai dar pridėda 36 centus valstyšios mokesčio.

Šios atsiminimų knygos autorė Matilda Strimaitytė - Mėlienė buvo suimta ir iš Lietuvos ištremta 1941 m. birželio 14 d. Po 15 metų šurpių išgyvenimų jai pavyko grįžti tėvynėn ir pagaliau pasiekti laisvąsias Vakarų. Viso to tragiškojo laikotarpio išgyvenimai ir papasakoti šioje knygoje.

• **Kazimieras Vilkonis, RŪPINTOJĖLIO PAUNKSMĖJ.** Spausdinama Nida Press, Londone. Leidinys 136 psl., kaina — 1 svaras, galima gauti Nidos knygų klube: 2 Ladbroke Gardens, London W11, 2PT England.

Tai 30 trumpų gabaliukų, kurie vieni arčiau atsiminimų, kiti netoli nuo beletristikos, c dar kiti galėtų būti ir laikraštinių publicistikos. Visais atvejais rašiniai didžia dalimi jausmingi ir patriotiški.

Šių metų gruodžio 4 d. suėma 40 metų nuo žymaus mūsų filosofo, profesoriaus ir paskutinio Vytauto Didžiojo universiteto Kaune rektorius, atėitinininkų ideologo bei vado, Lietuvių katalikų mokslo akademijos steigėjo ir pirmo ninko prof. Stasio Sakauskio mirties. Buvo gimęs 1886 m. ir mirė 1941 m.

Gruodžio mėn. 24 d. suėma dešimtmetis nuo istoriko prof. Zenono Ivinskio mirties. Buvo gimęs 1908 m. mirė Vokietijoje 1971 m.

Lapkričio 11 d. suėjo 20 metų nuo poeto Juozo Tylaivos mirties. Buvo gimęs 1902 m., mirė New Yorke 1967 m.

Žymiam rašytojui ir dramaturgui Juozui Grušui lapkričio 29 d. sukanka 80 metų. Nežiūrint vyresnio amžiaus, rašytojas tebėra kūrybingas, gyvena Lietuvoje.

Žymiai mūsų poetas Dan-guolė Sadūnaitė lapkr. 18 d. suėis 50 metų. Poetė šiuo metu gyvena Putname, Conn.

Jei būtų gyvas, rašytojui Juozui Tininiui lapkričio 4 d. būtų sukakę 70 metų. Tačiau, š.m. rugpjūčio 2 d. jau suėjo 10 metų nuo jo mirties. Rašytojas 1971 m. žuvo automobilio avarijoje Kalifornijoje.